

להציל את לוט: היחס אל מי שהתנתק ומצביע אחרת ממני

האדם נושא זהויות סותרות ולכן מותר להיפרד, אבל אסור להתנתק. עובדה היא שאפילו לוט המנותק והמבולבל, מוסר את נפשו לארח את המלאכים כנגד עצת אשתו ורדיפת שכניו. כי אין אדם רע, יש אדם שהרוע השתלט עליו והוא התפתה להאמין למערכת התגמול המיידית שמבטיחה סיפוק מהיר.

ב"ה | פרשת וירא | תשפ"ז

1. א. **רות ג:** ויאכל בועז וישת ויטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבוא **בלט** (בסתר ובכיסוי) ותגל (ותגלה) מרג-לותיו ותשכב. ב. **בראשית יב:** ומקלך אאור - אונקלוס: **ומלטך אלוט**. ג. **בראשית לז:** והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי **ולט** - רש"י: **מיני כשמים**.

הפירוש המוכר למילה "לוט" הוא כיסוי, כמו להסיר את הלוט. שורשו הוא במגילת רות, שמגיעה "בלט" - בשקט ובצורה מכוסה - לשכב למרגלותיו של בועז בשדה. שם היא מגלה את עצמה ואת כוונותיה. זה רמז לכך שלוט היה דמות מכוסה ומסתירה כפל פנים.

תרגום המילה "לוט" בארמית הוא "קללה", כך שלוט נשא תכונות גרועות ושפלות. אבל כמו תמיד בעולמו של הקב"ה, שום רוע אינו מוחלט ו"לוט" הוא גם שם של בושם משובח, כמו שנשאו הישמעאלים שקנו את יוסף.

לוט היה אחיינו של אברהם ואחיה של שרה, שניהם בני הרן, אחי אברהם הצעיר. ראשית דרכו היא טובה והוא בוחר להצטרף אל מסע החיים של אברהם ושרה. הוא עולה איתם לארץ וממשיך עימהם למצרים. שם עומד בניסיון קשה ושומר נאמנות לאברהם ולשרה. הוא אינו מגלה את הסוד כי אברהם הוא בעלה של שרה, מה שבוודאי היה מעניק לו שכר גדול מהמצרים.

אחרי שהם חוזרים ארצה ממצרים, משהו משתבש באישיותו של לוט. המלבי"ם מדייק במילה אחת:

תחילת לך לך: וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן...

בחירות הן אירוע טוטאלי. המתח צובע את החיים בשחור-לבן ומחלק את העולם לאתי או נגדי. בחירות עוסקות בחירות הקיומיות שלנו, במנהיג שישלוט בנו, בפרנסתנו ובערכינו וכשאדם מרגיש מאוים, לא נותר מקום לניואנסים דקים. הכול מתחלק לטובים ורעים.

שום דבר מזה אינו נכון וסערה רגשית היא לא מנגנון טוב לניהול החיים. עלינו לבחור את הבחירה האחראית למען שלימות התורה, העם והארץ, אבל ביחד עם זה לזכור שכולנו אחים ממש, שרצים את טובתה של המדינה באותה המידה ואנו נמשיך לחיות כאן ביחד לאחר הבחירות.

הבה נוריד את גובה הלהבות ונקיים דיון על המורכבות של היצור האנושי וכפל הזהויות שהוא נושא. נעשה זאת באמצעות השאלה הגדולה אודות לוט: האחיין שנפרד מאברהם ובחר לעבור אל בסיס הרשע, להיות השופט של המאפיה ומי שבורר ומפשר בין רשעי סדום, זוכה להצלה כפולה, הן מצד אברהם והן מצידו של הקב"ה שמטריח לשלוח שני מלאכים לסדום.

נפתח עם תשובה משיחית הנוגעת לניצוצות הגאוליים שהיו כנוסים בנפשו של לוט. אחר כך נמשיך עם מהלך אופייני ומלא אהבה של הרבי מליובאוויטש: האדם נושא זהויות סותרות ולכן מותר להיפרד, אבל אסור להתנתק. עובדה היא שאפילו לוט המנותק והמבולבל, מוסר את נפשו לארח את המלאכים כנגד עצת אשתו ורדיפת שכניו. כי אין אדם רע, יש אדם שהרוע השתלט עליו והוא התפתה להאמין למערכת התגמול המיידית שמבטיחה סיפוק מהיר.

נפתח עם סקירה אודות דמותו המורכבת של לוט. הסתירה בדמותו מתחילה כבר בשמו. המילה "לוט" נושאת שלושה פירושים שונים והפוכים:

ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה.

ממשכן החסד העולמי, עובר לוט אל משכן הרשע, מקום שטוף זימה ורוע לב, שאסור להגיש בו פת לאורח. לוט הופך להיות השופט והבורר של סדום, האיש שמפרש את חוקי הרוע והזרדן.

סדום הייתה ארץ השפע והברכה. היא הייתה כוויית, נורבגיה או קליפורניה של ימיהם. ארץ מבורכת במרבצי טבע, מינרלים, מתכות וחקלאות, זהב ואבנים טובות. אנשי סדום הביטו ימינה ושמאלה וראו שהם אי של ברכה בתוך אזור צחיח. הנגב היבש וארץ כנען בכללה, שלא התברכה באוצרות טבע.

הסדומאים היו מבוהלים שייגמר להם הכסף. זרים יבואו להתנחל ביניהם והם יצטרכו להתחלק עמם ברווחים. גרוע מכך, יבואו עניים לבקש צדקה ועניים באים בגלים ועני אחד יגרור רבים. הפתרון היה לסגור את השערים בפני הזרים והאורחים. לחוקק את גזירות סדום האוסרות אפילו מעבר קצר לאורחים נוטים ללון, וקל וחומר לפרנס עני נכנס לעיר.

אנשי סדום הפעילו יותר ויותר כח כדי לקיים את החוקים המרושעים:

סנהדרין שם: הייתה לאנשי סדום מיטה שהיו מלינים עליה אורחים. כאשר היה האורח ארוך מהמיטה – מקצרים אותו, וכשהיה ארוך מהמיטה – מותחים אותו עד שאבריו מת-פרקים. כאשר היה בא עני לסדום – היה נותן לו כל אחד מטבע שהיה כתוב עליו שם הנותן, ולחם לא היו מוכרים לו. כשהיה מת מרעב – היו נוטל כל אחד המטבע שנתן לו.

השנים חולפות וסדום חוטפת את המכה הראשונה. ארצות עבר הירדן המזרחי – הנגב, כיכר הירדן, מואב ואדום – היו כנועות תחת שלטון האימפריות מהמזרח והצפון – בבל, תורכיה וסוריה. במשך 12 שנה היו ארצות עבר הירדן כנועות אליהן ואחר כך במשך 13 שנה הפעילו מרד כנגד האימפריות הרחוקות. בשנה ה-14 למרד, יוצאים ארבע מלכי האימפריות למלחמה בחמש מלכי עבר הירדן ומביסים אותם. הם לוקחים את ראשי העם כשבויי חרב ובתוכם לוט.

"הפליט", שהוא עוג מלך הבשן, גיבור שבגיבורים, מגיע לשתף את אברהם בנפילת לוט בשבי. הוא מעריך שאברהם ימות במלחמה והוא ייקח את שרה לאישה². אברהם שומע וצועד בעקבות המלכודת. הוא יוצא לקרב הרואי בעבור בן אחיו. "ויחלק עליהם לילה", הוא מתכנן פעולה נועזת ומתוחכמת באמצע הלילה, מפתיע את שומרי השבויים ומחלץ את לוט מהשב.

כשהם עלו מחרן לארץ, לוט הלך "אתו". כשהם חזרו ממצרים לארץ, לוט הלך "עמו".

מלבי"ם: עתה לא היה טפל לאברהם כמ"ש תחלה ולוט 'אתו', [וכאן כתוב 'עמו'], כי גם הוא היה עשיר ולא היה סר עוד למשמעת אברהם.

ההבדל דק ומשמעותי: יש כלל תלמודי לפיו 'אתו' פירושו דבר טפל אל הגורם הראשי. כי בתחילת המסע היה לוט בטל ומושפע מאברהם. לעומת זאת, "עמו", פירושו לצד אברהם כשווה בין שווים.

מה שקרה במצרים הוא שבפעם הראשונה היה כסף בבית אברהם. עד עכשיו היה אברהם נרדף על ידי האומות בעוון אמונתו וגם מנהל בית חדר להפצת אמונה, מה שמבטיח חיי צמצום והסתפקות במועט. אבל פרעה העשיר את אברהם ושרה בכסף וזהב ולראשונה הייתה בבית רווחה כספית. כשלוט הריח כסף, החיים שלו השתנו והוא פתח במרדף אחרי יותר ויותר כסף.

אברהם ולוט הקימו עסק ענק של מקנה צאן ובקר, ובעוד שבהמותיו של אברהם היו יוצאות זמומות בפיהם, כדי לא לרעות בשדות אחרים, בהמותיו של לוט היו יוצאות פתוחות. רועי לוט טענו בשחצנות כי הארץ שייכת לאברהם ואברהם עקר ואינו מוליד ולוט הוא יורש הארץ החוקי והכול כבר שלו.

ההתנגשות הייתה חזיתית ואברהם ולוט לא היו יכולים להמשיך יחד. גרוע מכך, קיומו של לוט איים על עצם יכולתו של אברהם לקדש את ה' ולהפיץ אמונה (ראו בהערה¹). אברהם הציע חלוקת רכוש בהסכמה: אתה אחד ואני לצד שני.

אבל לוט לא עבר לצד השני של העיר, אלא בחר למרוד באברהם וללכת אל הקוטב המנוגד לערכיו.

בראשית יג: ויסע לוט מקדם... ויאהל עד סדום, ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד – רש"י: 'ויסע לוט מקדם' – הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר אי אפשר לא באברם ולא באלוקיו... 'ואנשי סדום רעים' – ואעפ"כ לא נמנע לוט מלשכון עמם. 'רעים' – בגופם, 'חטאים' – בממונם.

1 כיצד אברהם שחינך העולם כולו להאמין בשם ה' נפרד מאחייו? אולי יש ליישב על פי החתם סופר, שמדייק מהפסוק "אל נא תהי מריבה בינינו כי אנשים אחים אנחנו", שלוש ואברהם היו דומים בצורת פניהם ונראים אחים. לכן אברהם חשש מחילול ה' מהתנהגות לוט, שהעמים יחשבו שאברהם עצמו הוא בעל הבהמות הגולניות. אולי יש ללמוד, שבמקום חילול ה' שמאיים על יכולת ההשפעה של אברהם – אין מקום לקירוב.

2 ה"באר יוסף" (הרב יוסף צבי סלנט, תלמיד חכם ודרשן ירושלמי מהדור הקודם) כותב הסבר פשוט:

באר יוסף יד, יד: היה בזה כדי לקיים הבטחתו ללוט, כשאמר לו 'הפרד נא מעלי' ופירש רש"י: 'בכל אשר תשב לא אתרחק ממך ועמוד לך למגן ולעזר, וסוף דבר הוצרך לו, שנאמר וישמע אברהם כי נשבה אחיו. וכיון שהבטיחו רצה לעמוד בדיבורו ולקיים הבטחתו, ושלל ייגרם חילול שם שמים.

האבות הקפידו על העמידה בדיבור, כיון אין דבר שמקדש את ה' יותר מאשר עמידה בהתחייבות. וכיון שאברהם הבטיח ללוט בעת ההיפרדות כי הריחוק הגיאוגרפי לא יפריד ביניהם, קם לקיים את דבריו עד מסירות נפש.

ועד"ז דנו בעבר בביאור השאלה, כיצד יעקב נשא שתי אחיות, דבר האסור אחרי מתן תורה? אלא ידוע ביאורו של הרבי כי קיום התורה לפני שניתנה הייתה

כאן עולה התמיהה הראשונה: מה מניע את אברהם להשליך חייו עבור אדם שבגד בחסדו ובחר מיוזמתו לגור במעוז הרשע? הרי בדרך הטבע לא היה לו סיכוי לחזור בחיים?

ככל שהדברים תמוהים ביחס לאברהם, הם הופכים להיות תמוהים שבעתיים ביחס לקב"ה בעצמו, ששולח מלאך מיוחד כדי להציל את לוט מעיר הרשע.

הרשע של סדום הולך ומטפס והשיא הגיע באותה "צעקה" מחרידה שעלתה עד שערי שמים, כפי שרומזת התורה במילה "ארדה נא ואראה **הכצעקתה** הבאה אלי עשו כלה":

גמרא שם: 'ארדה נא ואראה **הכצעקתה** עשו כלה' - נערה אחת הייתה מוציאה פת לעני בתוך הכר כשהייתה הולכת לשאוב מים. התגלה הדבר לבני סדום [כשראו שאותו עני מחזיק מעמד בעיר ולא מת מרעב]. מרחו אותה בדבש והניחו על חומת העיר הגבוהה ובאו הדבורים ועקצו אותה למוות.

צעקת הנערה עלתה השמימה והקב"ה החליט להחריב את העיר ולעקק את הרע מהשורש. אבל לפני שסדום מושמדת, נדרש למלט את לוט ומשפחתו. שניים משלוש המלאכים שביקרו אצל אברהם, ממשיכים אל סדום ומבצעים את שתי המשימות: מיכאל מוציא את לוט וגבריאל הופך את העיר.

כאן עולה התמיהה, במה זכה לוט להיחלץ מהעיר, בעוד שהיה חלק בלתי נפרד מהרשע שם? במיוחד לפי המובא ברש"י כי לוט ואשתו אסור היה להביט אחורה, משום שהוא היה **חלק מהם** ולא הייתה לו את הזכות להינצל משם ולראות בקלקלת שותפיו לשעבר. מדוע בכל זאת ניצל?

בראשית יט,ז: ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר [המלאך] אל לוט המלט על נפשך אל תביט אחרריך - **רש"י:** אתה הרשעת עמם ובזכות אברהם אתה ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול.

רש"י נוקט בפשטות כי לוט ניצל בזכותו של אברהם, והדברים צריכים כניסה לעומק: מה הטעם להצילו בזכות אברהם, אם אברהם עצמו התנתק ממנו ולוט בגד בערכיו של הדוד?

ב. סוד ההצלה של לוט הוא דוגמה קלאסית למורכבות של החיים ולייעודו הנסתר של האדם. אנחנו רואים את קצה הקרחון הנגלה לעינינו, אבל לא מסוגלים לדעת כיצד הקב"ה בורא עולמות של גאולה באמצעות האנשים הפשוטים המסתובבים בינינו.

למה הדבר דומה? חמישים שנה לפני מלחמת העולם השנייה, החל

השלטון הרוסי לסלול את מסילת הרכבת "הטרנס-סיבירית". זו המסילה הארוכה בעולם, החוצה את כל רוסיה ממזרח למערב, ממוסקבה עד העיר 'וולדיווסטוק' בחופי יפן. המסילה באורך של כמעט 10,000 קילומטר, חוצה את כל סיביר הקפואה וחסרת החיים והפרוייקט נראה בשעתו כמו טירוף מוחלט, חסר כדאיות כספית.

המשימה הושלמה בשנת 1916, כ-24 שנים לפני פרוץ המלחמה הנוראה ופתאום היא הפכה להיות נתיב המילוט היחידי מאירופה הכבושה. היו שהצליחו לברוח מזרחה לכיוון רוסיה ומשם חצו עם הרכבת את כל המדינה, עד המזרח הרחוק ויצאו אל העולם הגדול. הניצולים המפורסמים היו 350 בחורי ישיבת מיר, בראשות הגאון הרב חיים שמואלביץ, שקיבלו ויזות פלאיות וניסיות מאת "סוגיהרה", קונסול יפן בליטא ובאמצעות הרכבת הגיעו עד יפן ומשם המשיכו לשנחאי וניצלו בחיים.

לוט לא ניצל בזכות עצמו, אלא בזכות הניצוצות הגאוליים האדירים שהיו כלולים בנפשו ועתידים לבקוע החוצה בדורו של דוד המלך. הבה נקפוץ אל הסוף, הסיפור המשוונה של לוט ובנותיו: לוט ומשפחתו בורחים מסדום ואשתו נענשת בדרך והופכת להיות נציב מלח. לוט נותר עם שתי בנותיו והם נמלטים אל מערת מסתור, שם מוצאים בקבוק יין. לוט שותה לשוכרה ומתרחש מעשה אסור.

מדובר בתופעה מבהילה, אבל רש"י כותב דברים מדהימים:

2. יט,לג: ותשקין את אביהן יין בלילה הוא - **רש"י:** יין נודמן להן במערה להוציא מהן שני אומות.

ממתי מסתתרים בקבוקי יין משוכח במערה נידחת? רש"י מצטט את דברי המדרש כי **הקב"ה** הכין מראש את היין שם, כדי להוציא מלוט שתי אומות של "מואב" מהבת הגדולה ו"עמון" מהבת הצעירה.

אם קשה להאמין כי הכול היה מכון מלמעלה, ראיתי רמז מלטל. התורה מדקדקת לכתוב אצל הבת הראשונה "בלילה הוא" ולא 'בלילה ההוא'. הלשון החריגה מופיעה עוד פעם אחת בכל התורה:

בראשית ל,טז: ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא, כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה בלילה הוא - **רש"י:** **הקב"ה** סייעו שיצא משם יששכר.

ברטנורא: מדלא כתיב 'בלילה ההוא' אלא 'הוא', משמע **שהוא** - הקב"ה - שרה עמם בלילה ... כדאמר 'אני והו' הושיעה נא'.

"בלילה הוא", רומז על כך ש"הוא" - הקב"ה - בעצמו מנהל את האירוע. ההשגחה העליונה הובילה מהלך עצום, לפיו לוט יביא

הידור מצווה ואילו עמידה בהתחייבות הייתה דבר מוסכם בבני נח. כמו שיעקב טוען ללבן "למה רמינני", והרמאי המקצועי נאלץ להצטדק "לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה". מכאן שהפרת הבטחה הייתה קוד מוסכם שאפילו לבן נאלץ לנמקו.

לפיכך, יעקב היה חייב לעמוד בהתחייבותו לרחל ולא היה יכול להיעלם לה בטענה שהוא מחמיר לקיים את התורה לפני שניתנה. חובת העמידה בהבטחה קדמה להידור האישי שלו.

לא היו מסחר נפוץ וחשוב באותם ימים כמו צאן ובקר ומדוע מוציאה אותם התורה מהכלל? אלא המילה "אוהל" היא רמז לבית ולחיי אישות, כמו 'שובו לכם לאוהליכם', שנאמר אחרי מתן תורה. התורה רומזת כי לוט נשא בתוכו עמים גדולים, שייצאו מבתו הגדולה שתלד את "מואב" ו"עמון" מבתו הצעירה.

זאת הסיבה שאברהם נלחם לגאול את לוט מידי ארבע המלכים:

בראשית רבה מב,ד: ויהי בימי אמרפל מלך שנער וארייך מלך אלסר וכדלעומר מלך עילם - אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו - צפה לרגלו של משיח, שהרי בימי אברהם על ידי שנתגרו המלכיות אלו באלו - באה הגאולה לאברהם.

התורה מאירכה לתאר את מלחמת ארבע המלכים בחמישה עם כל השמות וכל הפרטים, שכן הייתה זו המלחמה הראשונה על קיומו של המשיח. לוט הוא ראשית נשמת המשיח בעולם והמלחמה על שבייתו והצלתו הייתה מאבק על קיומו של הגואל.

כך רומזת התורה גם בפרשתנו:

בראשית יט,טו: ויאצו המלאכים בלוט לאמר קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאות. **בראשית רבה מא שם:** 'מצאתי דוד עבדי', והיכן מצאתיהו? בסדום.

מהי ההדגשה "ואת שתי בנותיך הנמצאות"? וכי היו לו עוד בנות שאינן נמצאות כאן? אלא שתי בנותיך שיש בתוכן 'מציאות', ניצוצות עליונים שמסתתרים בהן. זהו שנאמר אצל דוד המלך: "מצאתי דוד עבדי", בדרך מציאה והפתעה, כי נשמתו של דוד החלה להיווצר ולהתנוצץ בסדום, ראשיתה של האומה המואבית ממנה יצאה סבתו.

בהערה⁴ הובאו שתי הרחבות מבריקות אודות ניצוצה של רות המואבית, שהיה כלוא אצל לוט.

עד כאן הסבר אחד. בתורת הרבי מליובאוויטש, אוהבם של ישראל,

ליצירת האומות "מואב" ו"עמון". שכן לוט נושא בתוכו את נשמת דוד המלך³, משיח צדקנו, ודוד צריך להיוולד מרות המואבית (ומעמון צריכה לבוא נעמה העמונית, רעיית שלמה ואם רחבעם בנו). לכן הקב"ה מגלגל את הזיווג הזה שיביא להולדת מואב ובתוכה נשמת רות.

בנוגע לסיבת המורכבות הזו, שנשמת דוד באה דרך מואב ולא ישירות דרך רחל ולאח וכיוצא בזה, מובאים במפרשים שני טעמים: ה"שם משמאל" כותב שמלך ישראל צריך לכלול תכונות קשות של תוקף ועזות, שאינן בבני ישראל. המלך צריך לחסל את עמלק עד האחרון שבהם ולא להיות רחמן על אכזרים, כמו שאול. אבל עם ישראל הם בניו של אברהם וירשו תכונות של ביישנות, רחמנות וגומלי חסדים. לכן גלגל הקב"ה שדוד יבוא מזרע מואב ויהיה בו גם מתכונות האומות הקשות.

במבט רחב יותר, הסיבוך בהולדת דוד, אינו מסתכן כאן, אלא ממשיך ככל השלבים. אנו מכירים שלושה שלבים של נשים שיוזמות צעדים קיצוניים ומביאות לעולם את נשמתו של משיח: בנות לוט מביאות את רות, תמר יולדת את פרץ אבי שושלת בועז, ורות עצמה נוקטת בדרך לא שגרתית כדי לעורר את בועז לשאת אותה לאישה.

מואב בספרים כי נשמת משיח, חייבת לבוא לעולם בדרך של הסתר וכיסוי. כאשר רוצים להכריח מטמון של אבנים טובות, עוטפים אותו בחומר מסריח של עיטרן וזפת. כך כדי להסיה דעת הקליפות, מגלגלים את נשמת משיח כשהיא עטופה במיני מעשים קשים ובינתיים מתנוצץ אורו של הגואל.

אכן נשוב אחורה ונראה את הרמזים ששתלה התורה לכל אורך הדרך אודות העוצמה המיסטית שלוט היה 'נשא' שלה:

בראשית יג,ה: וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר **ואהלים - בראשית רבה מא,ד:** שני אהלים, רות המואבית ונעמה העמונית. דכוותה, קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך.

מדוע מפרטת התורה במיוחד את ה"אהלים" של לוט? ה"אהלים"

3 זרעו של תרח הביא לעולם את כל מאורי הנשמות. תרח ילד את אברהם-יצחק-ויעקב. שרה באה מהרן, בנו הצעיר של תרח, ממנו באה גם מלכה, אם בתואל אבי רבקה, ובתואל הוא גם אבי לבן - אבי רחל ולאח.

4 א. שלושה מלאכים הגיעו לבקר את אברהם: רפאל לרפא את אברהם, מיכאל לבשר על הולדת יצחק, וגבריאל להפוך את סדום. אחרי שסיימו אצל אברהם, מיכאל התלווה אל גבריאל לכיוון סדום, כאשר מיכאל מקבל שליחות נוספת: להציל את לוט.

התמיהה כפולה: א. למה גבריאל הגיע לאברהם? הרי לא הייתה לו שליחות שם? ב. למה מיכאל מקבל שתי שליחויות שונות שאין ביניהן קשר - לבשר על הולדת יצחק ואחר כך להציל את לוט? הרי אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות ונכון יותר לשלוח מלאך רביעי שיציל את לוט?

החידושי הרי"ם כותב רעיון גאוני: המלאכים באים לאברהם, כדי להכין את הקרקע לכך שעוד אלף שנים, רות תוכל לבוא בכרם ישראל ולהביא ללידת דוד המלך.

הנה יחלפו שנים ורות תרצה להינשא לבועז, ואז תעלה השאלה, האם מואבית יכולה לבוא בקהל ה'? שכן יש איסור "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'", על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים". העמונים והמואבים הפגינו אכזריות כלפינו, כאשר עברנו בגבולם והם לא הציעו לחם ומים לעוברים בדרך, ועוד שכרו את בלעם לקללנו. הדיון הוכרע שם בכך, ש"עמוני ומואבי" ולא "עמונית ומואבית", שכן דרך איש לצאת לקדם בלחם ומים ואין אישה לצאת לקדם בלחם ומים. לכן אין ראייה שנשמת מואב ומדיין לוקות במידת אכזריות.

מניין לנו שאין דרכה של אישה לצאת לקדם בלחם ומים? זאת הסיבה ששני המלאכים שהמשיכו לסדום, הגיעו בתחילה לאוהל אברהם. המלאכים ישבו באוהל החיצוני, מקום אירוח האורחים וראו ששרה חסרה. הם שאלו: "איה שרה אשתך?" ויאמר הנה באוהל". היא בחדר הפנימי ולא יוצאת להגיש לאורחים את האוכל. כאן למדו המלאכים שאין דרכה של אישה לצאת לקדם את האורחים בלחם ומים. לכן רות יכולה לבוא בקהל ויש סיבה ללכת לסדום ולהציל את לוט ולהתחיל

ישנו הסבר מלא אכפתיות ואמונה באדם, אודות מעלתו של לוט עצמו, שהפכה אותו ראוי להצלה פלאית⁵.

מביטה אחורה והופכת להיות "נציב מלח". עונש מחריד ונורא, שלא מצאנו כמותו בכל ההיסטוריה: אדם חי הופך להיות נציב מלח קפוא ודומם. למה העונש הנורא? ומה פתאום מלח ולא סוכר? רש"י אומר כי אשת לוט נאבקה בכוונתו לתבל את מזון האורחים במלח ואמרה:

רש"י: 'ותהי נציב מלח' - במלח חטאה. אמר לה: תני מעט מלח לאורחים הללו. אמרה לו: אף המנהג הרע הזה, אתה בא להנהיג במקום הזה?!

דברי רש"י צריכים הסבר נוסף: כשם שסירבה לתת לאורחים מלח, מן הסתם סירבה לתת גם שמן זית ופלפל שחור ולמה לא הפכה לפלפל?

ה"כלי יקר" כותב הסבר מלא טעם: לוט ורעייתו המרשעת נאבקו קשות על הרעיון של המלח. הם לא התווכחו רק על הבקבוק של המלח, אלא על התפיסה העמוקה הגלומה במלח.

המלח הוא תבלין מר שאינו ניתן לאכילה. אבל כאשר בוזקים אותו אל המאכל - הוא מעשיר פלאות את התערובת כולה ועושה את ההבדל בין מאכל תפל לארוחת מלכים. לוט טען כי הנתינה לעניים דומה למלח. היא עצמה קשה ומחסירה מאת הנותן, אבל בטווח הארוך היא מביאה ברכה אל הכסף ומתבלת ומעשירה אותו.

הצדקה היא ההכרה בכך, שיש שותף גדול בעשיית הרווחים. יש כתובת מתוכננת לכל שקל המתגלגל בעולם והקב"ה דואג שהכסף ינחת אצלנו בכיס. הוא מוביל השגחות פרטיות כדי שהלקוחות יבחרו בנו ולא במתחרה שלנו. הפרשת המעשר או החומש מרווחינו היא החזר על הנתינה שהגיעה מהשמים וההחזר גורם לכך, שהקב"ה יראה בנו שותפים נאמנים וירצה להשקיע בנו יותר ויותר.

כך אמרו בירושלים (כתובות סו,א): 'מלח ממון - חסר'. מי שרוצה 'למלוח' את ממונו ולהעשיר אותו - יחסיר ממנו לצדקה וירוויח

ג. הבה נקרא שוב את סיפורם של לוט והמלאכים ונעמוד על הפלא הבלתי נתפס שבו. שני אורחים נכנסים לסדום - אל העיר שאינה מקבלת אורחים ואסור להעניק בה פרוסת לחם לעני - ומוציאים בית להתארח בו. יש אדם שפותח את הדלת ברוחב לב ולא סתם פותח את הדלת, אלא מפציר בפניהם להיכנס אליו הביתה - ממש כמו אברהם, שיושב נסער בפתח האוהל ומייחל לאורחים.

3. בראשית יט: ויאמר הנה נא אדני, סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם, ויאמרו לא כי ברחוב נלין: **ויפצר בם מאד** ויסרו אליו ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ... טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית ... ויקראו אל לוט ... הוציאם אלינו ונדעה אתם.

לוט נכנס לסיכון אדיר, כשהוא מארח את המלאכים בביתו. ראשית, הוא מסכן את עצמו, כמו שממשיכה התורה מיד כי אנשי העיר סבבו את הבית ותבעו לקבל את האורחים אליהם⁶.

שנית, הובאו לעיל דברי הגמרא על אותה נערה, שהוציאה אוכל לעני ומתה בייסורים נוראיים. במדרש ילקוט שמעוני מובא שמה של אותה נערה: "פלטית בת לוט". ובכן, מסתבר כי לוט היה אב שכול, מרשעותם של שכניו. כאדם טוב במהותו ואחינו של אברהם אבינו, הוא גידל בת צדקת שמסרה נפשה כדי להחיות את העני והיא נפלה טרף בידי אנשי סדם.

שלישית, לוט נתקל בהתנגדות עיקשת בתוך ביתו. אשתו הייתה מרשעת שנאבקה במאמציו לארח את האורחים בסעודה טובה ותבעה למנוע מהם אוכל.

בכך ביארנו בעבר בארוכה נקודה מיוחדת במינה: רעייתו של לוט

להניע את הגעתה של רות לעולם.

חידושי הרי"ם: 'איה שרה אשתך ויאמר הנה באוהל' - נראה לי מה שהלכו המלאכים (דהפיכת סדום והצלת לוט) לאברהם, שהרי נשתלחו למקום אחר? אלא כי עיקר ... הצלת לוט עבור בנות לוט, כמו שכתוב במדרש 'הנמצאות' על פסוק 'מצאתי דוד עבדי', שהיה הכנה להולדת דוד ומשיח. לכך המתינו על תשובת אברהם 'הנה באוהל', שעל ידי זה מותר דוד לבוא בקהל ואז הלכו לסדום להציל לוט.

ב. ידוע סיפורו של התנא רבי אליעזר בן הורקנוס, שעזב את אביו העשיר והלך ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי. היה לומד ביום ובלילה, עד שעלה ריח פיו לפני ריב"ז ובירכו שריח תורתו יתפשט בכל העולם. חלפפו הימים ואביו הגיע לבקרו וראה גדולי עולם מקשיבים לדרשתו של בנו. אמר: "באתי לנדותך מנכסי ועכשיו לא יהיו כל נכסי אלא לך". זו הייתה הדרשה שדרש רבי אליעזר:

בראשית רבה מב,א: מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס ... שברח והלך לו אצל רבן יוחנן בן זכאי ... לאחר ימים עלה אביו לנדותו מנכסיו ומצאו יושב ודורש וגדולי מדינתו יושבים לפניו. היה יושב ודורש הפסוק הזה: 'חרב פתחו רשעים' - זה אמרפל וחבריו. 'וורדכו קשתם' להפיל עני ואביון - זה לוט. 'לטבחו ישרי דרך' - זה אברהם, 'חרבם תבוא בליבם' - זהו 'ויחלק עליהם לילד הוא ועבדיו ויכס'.

מה כל כך מופלא בדרשה הזו, שהצדיק את גדולי העולם להקשיב לרבי אליעזר ולאביו למסור לו כל נכסיו? ראיתי הסבר מבריק בספרו של הרב ברוך רוזנבלום: אצל אברהם נאמר שהוא פעל עם חרב, אולם אצל לוט נאמר שהם **דרכו קשתם** כנגדו. המלחמה בין אברהם למלכים הייתה מקרוב, אבל המלחמה נגד לוט הייתה כמו קשת הפוגעת רחוק, כנגד **ניצוצו של משיח שאצור בחלציו**. לכך התכוונו המלכים לפגוע בקץ כל הדורות ואילו אברהם קם כנגדם להושיע ניצוץ משיח.

5 ישר כח לידידי הרב שמואל גלובובסקי, שעוררני אל השיחה.

6 בכך מסביר רש"י את העובדה שלוט אמר להם: "ולינו ורחצו רגליכם", אף שתחילה רוצים את הרגליים מאבק הדרך ואחר כך לנים? אלא תישנו עם נעליים כדי שייראה שעכשיו באתם ותינצלו מאנשי העיר.

את ברכת ה' שהיא תעשיר.

מנגד, אשת לוט הסדומאית סירבה להעניק מלח לאורחיה, שכן היא כפרה בתועלת של הנתינה. לכן הפכה לנציב מלח, כתזכורת נצחית לכוחה של הנתינה. הצדקה אינה גורעת מהכסף, אלא להיפך, היא התבלין שמכניס את בורא העולם כשותף בעסק שלנו, מי שעליו נאמר: "לי הכסף ולי הזהב".

כלי יקר יטז: 'ותהי נציב מלח' - כי ב'מלח ממון חסר' חטאה ובמלח נדונה.

אם כן, לוט נאבק נגד שכניו הרשעים, שכבר המיתו במיתות משונות את בתו ונלחם נגד סדומאית רעת לב הנמצאת בתוך ביתו. ובכל זאת הוא מתחנן ומפציר במלאכים שיבואו להתארח בביתו.

כי לוט גדל אצל אברהם אבינו וגירסה דינקותא דבקה בו. המקרה של לוט מוכיח את היסוד הגדול עליו דיברנו פעמים רבות: האדם הוא טוב, והיצר הרע משתלט עליו וחוטף אותו מעצמו.

החיים הם מאבק בין שתי מערכות תגמול מוחיות: הנפש האלוקית שיושבת במוח והיא חושבת לטווח ארוך ומבקשת ערכים נעלים. זו האמת העמוקה של האדם ומה שהוא מאחל לעצמו ולילדיו. במקביל, הנפש הבהמית יושבת בלב ושם מפעיל היצר את מערכת התגמול הרגשית לטוות קצה, שמחפשת מענה כאן ועכשיו.

לוט היה איש טוב, לא היה יכול להיות אחרת כאחיינו של אברהם. אבל הוא לא עמד מול הפיתוי לעשות כסף גדול כאן ועכשיו. בעוד שהנפש האלוקית מבטיחה רווחים עתידיים בעולם הבא, הנפש הבהמית משלמת במזומן, ולוט התקשה לעמוד מול הפיתוי. לכן לוט ניצול לחיים. לא רק בגלל מה שהיה אצור בו, אלא בגלל ה**טוב שהיה הוא עצמו**.

המקרה של לוט מלמד את המורכבות של החיים. לפעמים אין מנוס מפרידה מאדם חוטא, אבל מה שמותר הוא להיפרד **מעשית** ובשום אופן לא להיפרד **רגשית**. לא לוותר עליו, לא לשכוח ממנו ולא להפסיק לדאוג לו ולרצות בטובתו.

הרבי מליובאוויטש, שיחת לך לך תש"נ: עבודת אברהם 'לך לך מארצך' היא שפועל כך בבני ביתו ועד בכל העולם, שזה התבטא בגלוי בכך שאף שלוט היה רשע ונעתק לסדום ונפרד מאברהם, פעל בו אברהם 'לך לך', שהוא מסר נפשו להכניס אורחים שם, דבר שהיה כרוך בסכנת נפשות. ואף שאברהם אמר 'היפרד נא מעלי', הרי גם באותה שעה הייתה שייכות ביניהם, כפירוש רש"י: 'בכל אשר תלך לא אתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר', כפי שאברהם יצא למחמת מסירות נפש להציל את לוט.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il